

Nacka tingsrätt
Mark- och miljödomstolen
Avdelning 4

Mål nr P 6304-14

Förbundet för Ekoparken m.fl. ./ Stockholms kommun angående detaljplan för del av Norra Djurgårdsstaden Gasklocka 3 och 4

Stockholms kommun, nedan Staden, har beretts tillfälle att yttra sig över överklagandena av Länsstyrelsens i Stockholm beslut 2014-10-13 avseende rubricerad detaljplan. Staden får efter medgivet anstånd anföra följande.

Stadens inställning

Staden yrkar att mark- och miljödomstolen avslår överklagandena och fastställer detaljplanen i sin helhet.

Staden anser att länsstyrelsen gjort en riktig bedömning att det som klagandena har anfört inte utgör tillräckliga skäl för att upphäva antagandebeslutet.

Omständigheter till stöd för Stadens talan

Klaganden har till stöd för sin talan i huvudsak åberopat samma grunder och omständigheter som i överklagandet till länsstyrelsen. Länsstyrelsen har inte funnit några skäl att upphäva beslutet att anta planen. Stadens synpunkter och överväganden framgår av planhandlingarna. Staden hänvisar till och åberopar vad som sagts i dessa handlingar och till de bedömningar som gjorts av länsstyrelsen och som delas av Staden. Härutöver får Staden anföra följande.

Planens syfte

Detaljplanens syfte är, enligt planbeskrivningen s. 2, att möjliggöra bebyggelse för i huvudsak bostadsändamål och kultur på mark som tidigare saknat detaljplan men använts för industriändamål. Planen

omfattar två befintliga gasklockor uppförda 1910-1930. Den äldre och lägre gasklockan (Gasklocka 3) bevaras och omvandlas för kulturellt ändamål. Den yngre och högre gasklockan (Gasklocka 4) rivs och ersätts med en ny byggnad med bostadsändamål samt utrymmen för lokaler och service i markplan. Beträffande den gasklocka som rivs har utgångspunkten för planarbetet varit att bevara och förstärka den befintliga gasklockans funktion som landmärke i staden (se planbeskrivningen s. 15).

Planprocessen

Stadsbyggnadsnämnden beslutade den 26 november 2009 att påbörja planarbetet. Ett planförslag utarbetades och plansamråd genomfördes hösten 2010. Efter samrådet bearbetades förslaget och även den miljökonsekvensbeskrivning som bifogats planhandlingarna. Bostadsbyggnaden sänktes från 170 meter till omkring 140 meter över mark, vilket i planen reglerats genom en bestämmelse om högsta byggnadshöjd +160,5 meter över nollplanet (RH 2000). Sänkningen har motiverats som en sammanvägd bedömning avseende genomförbarhet, påverkan på kulturmiljö och Stadens siluett samt rökplymen från Värtaverket. Byggnadens diameter minskades samtidigt från 54 meter till omkring 47 meter. Det innebär att det landmärke som gasklockan idag utgör behålls och förstärks och att den nya byggnaden kommer att utgöra en symbol för miljöstadsdelen Norra Djurgårdsstaden. Den bearbetade detaljplanen ställdes ut under september 2013 och antogs av kommunfullmäktige den 14 april 2014.

Staden har bedömt att detaljplanens genomförande kan antas medföra sådan betydande miljöpåverkan som åsyftas i 5 kap 18 § den äldre plan- och bygglagen (1987:10), ÄPBL, och 6 kap. 11 § miljöbalken, MB. Staden har av detta skäl upprättat en särskild miljökonsekvensbeskrivning enligt MB:s regler. Ett tidigt samråd genomfördes med länsstyrelsen i mars 2010 om behovsbedömningen och avgränsningen av miljökonsekvensbeskrivningen. Miljökonsekvensbeskrivningen har utvecklats successivt och bifogats planhandlingarna under samråd och utställning.

Planområdet är en del inom stadsutvecklingsområdet Norra Djurgårdsstaden, för vilket ett första program upprättades 2001-2003. Staden beslutade 2006 att ta fram ett fördjupat program för Hjorthagen samt att genomföra en miljöbedömning och upprätta en miljökonsekvensbeskrivning för det fördjupade programområdet. Samråd om programmets miljökonsekvensbeskrivning genomfördes december 2007 – januari 2008. Den slutliga miljökonsekvensbeskrivning-

en för programområdet (SWECO 2008-04-30) har bifogats planhandlingarna i detaljplaneärendet för Gasklocka 3 och 4.

Stadsutvecklingen i Norra Djurgårdsstaden utgör en viktig del för att möta de behov som Stockholms snabba befolkningsökning medför och kan bidra till att skapa ytterligare tillväxt. Omvandlingen av området är också en viktig del i förverkligandet av Stadens översiktsplan med dess strategi att förtäta staden inåt och stärka det centrala Stockholm. Stadsutvecklingen möjliggör också ett målmedvetet miljöarbete som ger både arbetstillfällen och samhällsekonomiska besparingar.

Miljökonsekvensbeskrivningens avgränsning

I målet görs gällande att miljökonsekvensbeskrivningen borde ha redovisat fler alternativ.

Enligt 6 kap. 12 § MB ska rimliga alternativ med hänsyn till planens syfte och geografiska räckvidd identifieras, beskrivas och bedömas. Enligt Mark- och miljööverdomstolen är det planens syfte som är utgångspunkten för avgörandet av vilka alternativ som är rimliga att bedöma (mål nr P 11451-12 angående Slussen). I Naturvårdsverkets allmänna råd om miljöbedömningar av planer och program (NFS 2009:1) sägs att alternativ som innebär att syftet med planen inte kan nås inte kan anses rimliga.

Planens syfte är att möjliggöra bebyggelse för i huvudsak bostadsändamål och kultur på mark som tidigare saknat detaljplan men använts för industriändamål. Detaljplanen omfattar ett delområde med två befintliga gasklockor inom ett programområde som är avsett för stadsutveckling. I en särskild miljökonsekvensbedömning, *Övergripande miljökonsekvensbeskrivning*, har Stadens bedömning redovisats i fråga om rimliga alternativ för programområdet. I miljökonsekvensbeskrivningen för detaljplanen, *Fördjupnings PM MKB Gasklocka 3 och 4*, jämförs på s. 15-19 planförslaget med ett nollalternativ, som innebär att planen inte genomförs. Ett alternativ att inrymma bostäder i båda gasklockorna har också övervägts, men det har inte bedömts som ett rimligt alternativ.

Stadens bedömning i fråga om rimliga alternativ har granskats av länsstyrelsen under planprocessen, bland annat genom ett tidigt samråd med länsstyrelsen i mars 2010 om miljökonsekvensbeskrivningens avgränsning och förhållandet mellan redovisningen av konsekvenser för programområdet som helhet och den aktuella detaljplanen.

Lämplighetsbedömning

Staden har gjort en lämplighetsbedömning, att marken är lämplig för bebyggelse, med utgångspunkt från bestämmelsen i 2 kap. 3 § ÄPBL. I bedömningen har beaktats att planområdet är en del av ett område som enligt stadens översiktsplan, *Promenadstaden* (laga kraft den 10 april 2012), är avsett för stadsutveckling med 5000 nya bostäder, vilket har stor betydelse för stadens bostadsförsörjning. Planområdet är mycket attraktivt för nya bostäder genom att det både har centralt läge i staden och samtidigt god tillgång till närliggande naturområden. I bedömningen har också beaktats att området ligger i närheten av *Nationalstadsparken* samt att det ingår i ett riksintresse för kulturmiljövården, *Stockholms innerstad med Djurgården*. Vidare har närheten till *Värtaverket* inneburit att frågor om luftkvaliteten har utretts noga och att det gjorts särskilda utredningar om hur de boendes hälsa kommer att påverkas.

Påverkan på Nationalstadsparkens naturvärden

Planområdet ligger omkring 200 meter utanför Nationalstadsparkens gräns. Nationalstadsparkens ekbestånd är av nationellt intresse. Staden har därför låtit Ekologigruppen analysera värdekärnor för naturvärden knutna till ek samt ekologiska samband för spridning av dessa värden (Ekologigruppen 2007 *Stockholms unika ekmiljöer*). Frågan är väl belyst även i tidigare detaljplaner inom programområdet och i miljökonsekvensbeskrivningen till den aktuella detaljplanen redovisas att planområdet inte påverkar någon värdekärna inom spridningsvägarna och att de två ekar som behöver tas bort troligen är yngre än gasklockorna och kan kompenseras genom återplantering (*Fördjupnings PM MKB Gasklocka 3 och 4*, s. 22-23). Den ena eken kommer att flyttas och återplanteras vid ett färdigställande av marken.

Påverkan på naturmiljö i övrigt

Marken inom planområdet i anslutning till gasklockorna har varit instängslad och avlyst för allmänheten. Den har under gasverkets verksamhet fyllts ut och bearbetats. Förslaget innebär att marken görs tillgänglig för allmänheten och utformas som park eller kvartermark för en skulpturpark. Marken innehåller föroreningar som behöver saneras. Förslaget innebär att den största delen av den befintliga marken inom planområdet kommer att tas bort och att återfyllning sker med rena jordmassor. Planen har utformats så att naturmarken och berghällarna utanför det tidigare avlysta området

bevaras i möjligaste mån. De naturvärden som berörs har inventerats i två steg. Dels genom en övergripande faunainventering för programområdet (WSP 2004 *Hjorthagen norra och västra, Inventering av faunan*) och dels genom en inventering av värdefulla träd i detaljplaneområdet och dess omgivningar genomfördes 2004 (J&W 2004 *Gasverket Västra etapp 1, Träd- och vegetationsutredning*). Vid jämförelse med nollalternativet har konstaterats att naturvärdena i området påverkas om marken saneras, men att något ställningstagande beträffande sanering inte skett för den händelse planförslaget inte genomförs. Oavsett markens användning behövs insatser för att sanera området, om området görs tillgängligt för allmänheten.

Påverkan på stads- och landskapsbild

Planförslaget sänktes efter samrådet från 170 till 140 meter och fick en slankare utformning bland annat för att tillgodose länsstyrelsens synpunkter om den visuella påverkan på vissa platser i Nationalstadsparken. Konsekvenserna av det reviderade förslaget har beskrivits ingående i en särskild utredning (Stockholms stad 2013, *Kulturmiljöanalys Gasklocka 3 och 4 – del av Norra Djurgårdstaden*). I länsstyrelsens utställningsyttrande görs en omfattande bedömning av förslagets påverkan på Nationalstadsparken. Länsstyrelsens slutsats är att den påverkan som är att förvänta inte kan anses vara av den omfattningen att påtaglig skada enligt 4 kap. 1 § MB föreligger och att det inte föreligger något hinder mot den planerade byggnationen med anledning av riksintresset Nationalstadsparken (Länsstyrelsens utställningsyttrande 2013-12-02 s. 2 och 9).

Påverkan på riksintresset för kulturmiljövården

Gasklockorna ingår i Gasverksområdet, som är angivet som en värdekärna för kulturmiljövården inom riksintresseområdet Stockholms innerstad med Djurgården. Förslaget innebär att kulturmiljön påverkas genom att en av gasklockorna rivs, samtidigt som den andra bevaras och får en ny användning för kulturändamål. Stadens bedömning är att förslaget innebär att den höga gasklockans funktion som landmärke består men med ny utformning och som symbol för den nya miljöstadsdelen. Bedömningen grundas bland annat på ett flertal illustrationer av förslagets visuella påverkan på stads- och landskapsbilden, som finns i miljökonsekvensbeskrivningen. Slutsatsen är att påverkan inte är så stor att det skulle riskera att uppstå påtaglig skada på riksintressena (*Fördjupnings PM MKB Gasklocka 3 och 4*, s. 25-34).

I målet har anförts att bedömningen inte omfattar någon bedömning av förslagets påverkan på bostadsområdet Abessinien i Hjorthagen, som också utgör en värdekärna för kulturmiljövården. Det är fel, en bedömning finns på s. 119-126 i kulturmiljöanalysen (Stockholms stad 2013, *Kulturmiljöanalys Gasklocka 3 och 4 – del av Norra Djurgårdstaden*).

Möjligheterna att komplettera Gasklocka 4 med bostäder utan rivning har övervägts men inte bedömts vara ett rimligt alternativ med hänsyn till de komplexa förutsättningarna. Gasklocka 4 har en relativt klen konstruktion och både byggnaden och marken är kraftigt förorenade. Det innebär att gasklockan skulle behöva monteras ned, renas och förstärkas för att sedan återuppföras. Stadens bedömning har varit att det inte kan försvaras med hänsyn till byggnadens kulturhistoriska värde och att åtgärden skulle vara ekonomiskt orimlig (*Fördjupnings PM MKB Gasklocka 3 och 4 s. 15*).

I målet görs gällande att Stadens beslut om avvägningen mellan allmänna intressen för kulturmiljövården och andra samhällsintressen inte rymms inom Stadens handlingsfrihet, som medges genom de materiella bestämmelserna i ÄPBL. För att säkerställa att en kommun inte går för långt innehåller plan- och bygglagen bestämmelser om statlig kontroll av kommunens planering beträffande områden av riksintresse m.m. Enligt 12 kap. 1-3 §§ ÄPBL ska länsstyrelsen pröva och upphäva kommunens beslut att anta detaljplaner, om det kan befaras att beslutet innebär att ett riksintresse inte tillgodoses, en miljökvalitetsnorm inte följs eller bebyggelsen kan befaras bli olämplig med hänsyn till de boendes hälsa m.m. För den aktuella detaljplanen beslutade länsstyrelsen den 7 maj 2014 att någon sådan prövning inte skulle ske.

Gasverket som industrihistoriskt byggnadsminne

I det programarbete som föregått detaljplanen har Staden särskilt beaktat Gasverkets kulturhistoriska värden och anpassat programmet för stadsutvecklingsområdet så att området sparas som enklav i den nya stadsbebyggelsen med den historiska industrikaraktären bevarad. Gasverket består av omkring 30 byggnader och fem gasklockor. I de detaljplaner som Staden successivt upprättar för stadsutvecklingsområdets delar ingår skyddsbestämmelser för flertalet byggnader, gasklockor och vissa andra anläggningar. Stadens avsikt är att den historiska industrimiljön ska bevaras och få ny användning efter att byggnader och mark har sanerats från miljögifter.

Länsstyrelsen behandlar sedan 2012 ett ärende om eventuell byggnadsminnesförklaring av gasverksområdet, men har ännu inte beslutat i frågan. Enligt 3 kap 5 § kulturmiljölagen (1988:950) har länsstyrelsen i avvaktan på ärendets slutliga prövning möjlighet att meddela förbud mot åtgärder som kan minska eller förstöra det kulturhistoriska värdet. Länsstyrelsen har emellertid inte under samråd och granskning hänvisat till att de avser utnyttja denna möjlighet beträffande Gasklocka 4.

I fråga om Gasklocka 4 har Staden konstaterat att den är särskilt svår att bevara och sannolikt kräver nedmontering och återuppbyggnad för att kunna omvandlas till exempelvis bostäder. I planbeskrivningen konstateras att den inte är unik i sitt slag. *Mellan 1915 och 1932 byggdes 250 st gasklockor av denna typ runt om i världen och återfinns idag i städer som Göteborg, London, Wien Oberhausen m.fl.* (planbeskrivningen s. 12). I en antikvarisk förundersökning som gjordes för gasverksområdet i sin helhet i anslutning till programarbetet för stadsutvecklingsområdet uppges beträffande Gasklocka 4: "Dess kulturhistoriska betydelse är inte specifikt knutet till Värtagasverket som plats eftersom denna typ av gasklocka såldes som en prefabricerad standardprodukt till gasverk över den industrialiserade världen." (Antikvarisk förundersökning, Nyréns Arkitektkontor 2010).

Luftkvalitet

Luftkvaliteten inom planområdet påverkas av flera utsläppskällor, varav vägtrafiken är den största. En annan utsläppskälla är det närbelägna Värtaverket. Med utgångspunkt från beräkningar av Värtaverkets begränsade påverkan på luftkvaliteten har Staden bedömt att det inte finns någon risk att halterna av luftföroreningar inom planområdet kommer att överstiga gränsvärden enligt miljökvalitetsnormer för partiklar (PM10) eller kvävedioxid, varken vid marknivå eller vid bostadshusets översta delar. Luftföroreningshalterna är bättre vid planområdet än i stora delar av Stockholms innerstad i övrigt.

Bostadshusets övre våningar beräknas bli påverkade av en rökplym från Värtaverket vid enstaka tillfällen. Men rökplymens beräknade haltbidrag är så låga, mindre än 22 mikrogram/m³ per timme för NO_x och mindre än 2,08 mikrogram/m³ per timme för PM10, att det inte medför något överskridanden av gällande gränsvärden när påverkan av rökplymen summeras med bakgrundshalterna från omgivande trafikleder m.m.

Påverkan av rökplymen har inte bedömts medföra någon hälsorisk eller annan olägenhet av betydelse för de boende.

Värtaverkets påverkan på luftkvaliteten

Flera beräkningar har gjorts avseende hur Värtaverket kan påverka luftkvaliteten för den planerade bebyggelsen. Inför plansamrådet gjordes en utredning *"Värtaverkets påverkan på luftkvaliteten"* (SLB-analys juli 2010). Den kompletterades efter samrådet med nya mätningar *"Mätningar och analys av halter kvävedioxid (NO₂) på 100 meters höjd"* (SLB-analys juni 2013).

Inför utställningsskedet gjordes en särskild miljömedicinsk utredning, *"Miljömedicinsk utredning inför upprättandet av bostadshus Gasklockan 4 vid Värtaverken med avseende på kemiska/fysikaliska och psykologiska aspekter"* (Arbets- och miljömedicin i Linköping 2012-03-20). Den behandlar den medicinska och psykologiska påverkan av både luftkvalitet och buller. I utredningen konstateras att Värtaverket går med högst kapacitet då medeltemperaturen är under noll grader och att de pannor som är kopplade till den höga skorstenen är helt avstängda under sommaren. Vidare konstateras att den genomsnittliga vindriktningen innebär att vinden blåser från sydost cirka 14 procent av tiden över året, det vill säga från Värtaverket mot Gasklocka 4, men att under vintermånaderna december till februari är den genomsnittliga förekomsten av sydostlig vind nästan halverad. Dessutom är förekomsten av sydostlig vind mindre vid riktigt kallt väder när Värtaverket utnyttjas mest (den miljömedicinska utredningen s.4-5).

I den miljömedicinska utredningen bedöms exponeringen för luftföroreningar med utgångspunkt från två scenarier. Det ena scenariot är när rökplymen från Värtaverket blåser åt annat håll eller när ingen produktion förekommer i Värtaverket. Luftkvaliteten påverkas då främst av trafiken i området. I detta scenario blir luftkvaliteten bättre ju högre upp från marknivån man befinner sig, på grund av bättre omblandning av luften och utspädning av bakgrundshalterna. Detta scenario beräknas vara det dominerande förhållandet.

Det andra scenariot är när Värtaverket är i drift och röken blåser mot byggnaden vid Gasklocka 4. Luften vid bostadshuset påverkas då både av bakgrundshalterna och av föroreningar från Värtaverket. I tabell 3 i den miljömedicinska utredningen (s. 8) har det beräknade bidraget från Värtaverket redovisats på olika höjder för kväveoxider, partiklar (PM₁₀) och andra luftföroreningar.

De beräknade totala halterna inklusive både bakgrundshalter och bidrag från Värtaverket har redovisats i tabell 4 i den miljömedicinska utredningen (s. 9). Varken i marknivå, där bakgrundshalterna är höga, eller högre upp i luften, där påverkan från Värtaverket blir tydligast, finns någon risk för överskridanden av gällande gränsvärden för luftkvalitet.

Beträffande kväveoxider beräknas totalnivån öka med höjden över marken och på 180 meters höjd, 30 meter ovanför planerad byggnad, beräknas den totala halten bli 47,30 mikrogram/m³ per timme. Det ligger långt under den nivå som angetts som miljökvalitetsnormens gränsvärde, 90 mikrogram/m³ per timme (jämför tabell 5 s. 10 i utredningen), vilket får överskridas högst 175 gånger per år. Värtaverkets bidrag till den totala halten är närmast försumbart vid marknivå, 2,11 mikrogram/m³ per timme, men ökar till 22,00 mikrogram/m³ per timme på 180 meters höjd.

Värtaverkets bidrag till den totala halten partiklar (PM10) är mycket begränsat och varierar mellan 0,20 mikrogram/m³ per timme vid markytan till 2,08 mikrogram/m³ vid 180 meters höjd. Den totala halten beror främst av bakgrundshalterna och är i stort sett oberoende av höjden över marken. På 180 meters höjd beräknats den totala halten bli 32,08 mikrogram/m³ per timme. Det ligger under miljökvalitetsnormens gränsvärde om 50 mikrogram/m³ per dygn, vilket får överskridas högst 35 gånger per år.

Påverkan av rökplym

Störst risk för att en synlig vit rökplym ska träffa huset föreligger vid sydostlig vind och en temperatur under 0 grader då Värtaverket går med hög effekt. Normalt beräknas det inträffa 5-10 dagar per vintersäsong att rökplymen träffar bostadshusets övre delar. Det kan dock förekomma enstaka vintrar (genomsnittligt ett par gånger per tioårsperiod), då detta händer vid fler eller färre tillfällen. Enligt den miljömedicinska utredningen kan man anse det som högt räknat med ett maxvärde om 18 dagar och ett normalvärde på 5-10 dagar (s. 10-11).

I målet har Fortum hänvisat till en utredning av Sweco 2013 *Visualisering och beskrivning av rökgasplym från Värtaverket mot planerad bebyggelse, Gasklockan 4*. I utredningen anges uppgifter om hur ofta en rökgasplym, enligt med MM5 beräknade vinddata, kan nå den planerade byggnaden. Enligt utredningen s. 8 anges "att för flera av beräkningsfallen kommer centrum rökgasplymen att vara högre eller mycket högre än den planerade byggnaden." Staden vill

understryka att beräkningarna har utgått från det inte längre aktuella förslaget med en högre byggnad 170 meter över mark. Höjden enligt planförslaget har begränsats till 140 meter.

Värtaverkets bidrag till luftföroreningarna har bedömts vara mycket begränsad vid markytan, där människor vistas. Högre upp utmed byggnadens fasad är bidragshalten av främst kväveoxid något högre, men eftersom byggnaden saknar balkonger medför det ingen påverkan på människors utevistelse. Bostadshuset planeras inte heller att förses med öppningsbara fönster. Friskluftsintagen till bostadshusets ventilationssystem placeras på den sida som är vänd bort från Värtaverket. Det kan dock inte uteslutas att lägenheterna får öppningsbara vädringsluckor.

Under korta tidsperioder (mindre än 10 minuter) kan rökplymen från Värtaverket ge upphov till högre halter än de miljö kvalitetsnormerna anger. För sådana kortvariga toppar finns dock inga gränsvärden att jämföra med.

Sot och lukt

Risken för nedfall av sot/partiklar/aska har generellt bedömts vara låg i samband med moderna förbränningsanläggningar. Vid jämförbara anläggningar, till exempel avfallsförbränningsverket i Jönköping, förekommer nedfall av sot, aska och partiklar endast vid driftstörningar, vilket skett mindre än en gång per år, densamma som risken att en synlig plym ska träffa huset.

Risken för förbränningslukt har också bedömts vara låg och klagomål mot jämförbara anläggningar är ovanliga. Stadens slutsats stöds av den utredning Fortum hänvisar till där det uppges att lukt överskridande 1 le/m^3 kan förekomma vid ett fåtal timmar per år och att lukt kan upplevas tydligt vid en beräkningshöjd på 150 och 175 meter (s. 10). Det är högre än den föreslagna byggnaden och har begränsad betydelse med hänsyn till att byggnaden inte planeras med balkonger eller öppningsbara fönster.

Miljöstressorer

I den miljömedicinska utredningen behandlas även frågan om perception av miljöfaktorer och samverkande effekter av miljöstressorer. Den sammanvägda bedömningen är att det inte föreligger risk för att det ofta uppkommer psykologiska miljöstressorer vid Gas-klocka 4 (den miljömedicinska utredningen s. 23). Enligt utredningen anges att påverkan av trafikbuller på husets södra sida över 120

meters höjd kan vara ett undantag och utgöra en högfrekvent stressfaktor. Utredningen har emellertid i denna fråga förbisett att utan vare sig balkonger eller öppningsbara fönster kommer bullret på denna höjd inte att vara störande för de boende.

Bedömningen av hälsoeffekter

Trots att totalhalterna av luftföroreningar inte kommer att överstiga de generella bakgrundshalterna i Stockholm kan, enligt den miljömedicinska utredningen, enskilda personer få besvär från luftvägarna vid de tillfällen röken från Värtaverket träffar det planerade huset. Enligt miljökonsekvensbeskrivningen som bifogats detaljplanen kan den verkliga effekten förväntas bli lägre än vad som beskrivs i den miljömedicinska utredningen. Den miljömedicinska utredningen har baserats på samrådsförslaget, som innebar en byggnadshöjd om 170 meter över mark och inte det slutliga förslaget höjd 140 meter över mark. I det slutliga förslaget bedöms endast de övre 14 % av byggnaden träffas av rökplymen (miljökonsekvensbeskrivningen s. 44). Den miljömedicinska utredningen har även utgått från att byggnaden ska förses med balkonger och öppningsbara fönster, vilket inte är avsikten.

Reglering av bostädernas ventilation

Genom rening av bostädernas tilluft och lämplig placering av ventilationsintag hindras stoft, sot och lukt att tränga in i bostäderna. Det är emellertid en fråga som bestäms vid genomförandet av detaljplanen. Boverkets byggregler (BBR) innehåller föreskrifter och råd om byggnaders tekniska egenskapskrav och bland annat bostädernas ventilation. Det innebär att det är olämpligt att reglera krav på ventilationssystem och friskluftintag genom planbestämmelser. Sådana planbestämmelser är inte förenliga med kravet att en detaljplan inte får göras mer detaljerad än vad som är motiverat med hänsyn till syftet.

Säkerhetsavstånd kring Värtaverket

I målet görs gällande att Värtans kraftvärmeverk ska lyda under EU:s Seveso II lagstiftning och att Boverkets allmänna råd om säkerhetsavstånd kring industrianläggningar därför ska tillämpas. Under år 1999 införde Sverige EU:s direktiv 96/82/EG om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår (Seveso II-direktivet), genom att flera nya regler inom olika myndigheters ansvarsområde trädde i kraft. Verk-

samheter som omfattas av Sevesoreglerna ska lämna en skriftlig anmälan till tillsynsmyndigheterna.

Staden kan konstatera att Värtaverket inte är klassificerat som en verksamhet som omfattas av Sevesotillsyn (Miljö- och hälsoskyddsförvaltningens tjänsteutlåtande 2013-04-18 s. 2-3). De verksamheter i planområdets närhet som omfattas av Sevesotillsyn är Fortum Värmes oljedepå vid Loudden samt övriga oljedepåer där. Gasverket har också omfattats av Sevesotillsyn men verksamheten är numera nedlagd.

Avståndet mellan Värtaverket och gasklockorna är ungefär 580 meter och till värmepumpanläggningen är avståndet 800 meter. Inom Värtaverket hanteras ammoniak i form av 25 % vattenlösning, vilket innebär att ett utsläpp med efterföljande avångning av ammoniak inte kan få någon allvarlig effekt på liv/hälsa mer än ca 100-200 meter från utsläppskällan. Vid ett värsta olycksfall orsakat av hantering av brandfarlig gas (BLEVE) skulle allvarliga, men knappast livshotande, skador kunna uppkomma på ett avstånd som är över 500 meter. Eftersom scenariot med BLEVE är mycket osannolikt är slutsatsen i den riskanalys som gjorts att avståndet mellan Värtaverket och den planerade bebyggelsen är tillräckligt stort för att inte ytterligare riskhänsyn ska behöva tas (*Riskhänsyn i detaljplan, Gasklockorna, Tyréns 2010, s. 10*).

Bedömning av olägenhet för Fortum

Staden anser att skälig hänsyn har tagits till Fortums intressen vid utformningen av detaljplanen. Fortums önskemål att sänka byggnadens höjd har delvis beaktats i planarbetet genom sänkningen från 170 till 140 meter. Enligt Stadens bedömning medför planen ingen risk för olägenheter av någon betydelse, vilka skulle kunna drabba Fortum genom försämrade möjligheter att bedriva och utveckla verksamheten, skärpta miljövillkor, nya krav eller inskränkningar eller liknande. Den eventuella påverkan av en synlig rökplym ett begränsat antal dagar per år innebär ingen sådan störning, som medför försämrade inomhusmiljö, olägenhet eller hälsofara för de som vistas i det höga huset, och bedöms därför inte kunna leda till ändrade förutsättningar för verksamheten. Därmed anser Staden att erforderlig hänsyn tagits till verksamheten vid Värtaverket och övriga omständigheter på platsen.

För det fall Fortum avser att söka tillstånd för en annan eller en ändrad verksamhet än den som bedrivs idag så är det förutsättningarna som gäller vid den tidpunkten som ska prövas. Det finns dock inte

anledning att bedöma denna detaljplan utifrån en hypotetisk ansökan vars innehåll det endast går att spekulera kring.

Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR)

Fortum hänvisar i målet till EKMR och anger att domstolarna vid sin prövning är skyldiga att tillämpa den. Detta stämmer men Fortum har vare sig visat att prövningen i tidigare instanser har brutit i denna del eller att antagandet av detaljplanen på något sätt kränker egendomsskyddet. Staden anser att detaljplanen inte på något sätt inskränker Fortums möjlighet att bedriva sin verksamhet eller nyttja sin fastighet.

Stadens bedömning är att den tillkommande bebyggelsen inte kommer att utsättas för en risk för olägenheter av någon betydelse och att därmed Fortums verksamhet inte påverkas. Det är först om denna bedömning skulle visa sig vara felaktig som Fortums resonemang i denna del får betydelse.

Övrigt

Till stöd för sin talan gör några av klagandena gällande att beslutet ska upphävas på den grunden att Staden för att få till stånd en skyskrapa ska ha lämnat ett otillåtet stöd genom att sälja marken för den planerade bebyggelsen till underpris. Vidare åberopas jäv.

Som länsstyrelsen konstaterar är kommunens ekonomiska överväganden inte föremål för prövning enligt plan- och bygglagen.

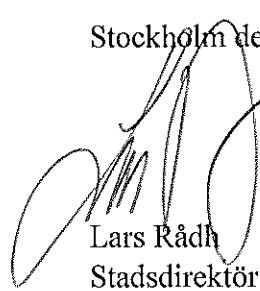
Omständigheterna som åberopas till stöd för att jäv föreligger synes inte avse det nu överklagade antagandebeslutet utan kommunfullmäktiges beslut att godkänna överenskommelse om exploatering m.m. inom fastigheten Hjorthagen 1:2 m.fl. med Oscar Properties Gasklockor AB. Det förhållandet att en styrelseledamot i Oscar Properties Gasklockor AB borde vara släkt med en fullmäktigeledamot ger enligt klagandena anledning till misstanke om jäv. Om klagandenas talan ska tolkas så att det görs gällande att omständigheterna även har bäring på det överklagade antagandebeslutet bestrider Staden att jäv föreligger. I 5 kap. 20 § kommunallagen stadgas att en ledamot i fullmäktige inte får delta i handläggningen av ett ärende som personligen rör ledamoten själv, ledamotens make, sambo, föräldrar, barn eller syskon eller någon annan näststående. Beslutet rör inte någon personligen.

De omständigheter som klagandena åberopar i den här delen inklusive frågan om jäv har varit föremål för prövning i en laglighetsprövning av kommunfullmäktiges beslut att godkänna överenskommelse om exploatering med försäljning och tomträtt m.m inom fastigheten Hjorthagen 1:2 m.fl. Förvaltningsrätten i Stockholm avslog överklagandena genom dom meddelad 2015-02-27 i mål nr 15176-14. Domen bifogas, **bilaga 1**.

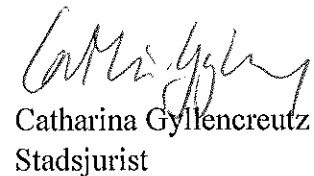
Sammanfattning

Länsstyrelsen har bedömt att detaljplaneförslaget inte medför påtaglig skada för riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården eller riksintresset Kungliga nationalstadsparken. Anledning till annan bedömning har inte framkommit i målet. Det saknas även i övrigt skäl att upphäva kommunfullmäktiges beslut att anta detaljplanen. Beslutet är riktigt och strider inte mot någon rättsregel. Staden yrkar därför att mark- och miljödomstolen lämnar överklagandena utan bifall.

Stockholm den 13/4 -15

Lars Råd
Stadsdirektör

Catharina Gyllencreutz
Stadsjurist